

VÄESTÖNSUOJAN KÄYTTÖNOTTO

Väestönsuojan käyttöönotosta ilmoitetaan viranomaismääräyksellä, jonka jälkeen suoja laitetaan käyttökuntoon. Väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa. Suojaan siirrytään vasta viranomaisen kehotuksesta.

Suojan käyttökuntoon laittamisen tekevät pääsääntöisesti esimerkiksi kiinteistön asukkaat tai muut käyttäjät. Jokaiseen väestönsuojaan on hyvä nimetä **väestönsuojan hoitaja** ja varahenkilöt, jotka ovat perehtyneet suojan käyttöön jo aiemmin ja huolehtineet suojien huollosta. Jos suojaan ei ole aiemmin nimetty hoitajaa suojan käyttäjien joukosta, nimetään väestönsuojan hoitaja sekä mahdolliset varahenkilöt viimeistään käyttöönoton yhteydessä. Väestönsuojan hoitaja toimii yhteyshenkilönä viranomaisten suuntaan. Väestönsuojan hoitaja, ellei kiinteistön osalta ole muuta sovittu, aloittaa suojan käyttökuntoon laittamisen jakamalla tehtävät muille suojan käyttäjille.

Eri vuosikymmenillä rakennetuissa suojissa varuste- ja laitetaso vaihtelee. Vuonna 1958 tai sitä ennen rakennetuissa väestönsuojissa ei todennäköisesti ole ilmanvaihtoa tai muita suojan varusteita, ellei suojaa ole päivitetty soveltuvien osien nykymääräysten mukaiseksi.

Vuoden 1963 lopun määräys edellytti aktiivihiihisuodattimen, käymälät ja varavesisäiliöt. Ennen vuotta 1971 rakennettujen suojien ilmanvaihtolaitteisto voi vaatia isompaa huoltoa. Tämän vuoksi on suositeltavaa päivittää ilmanvaihtolaitteisto nykyaikaiseksi. Jos rakennukseen tehdään uudisrakentamiseen rinnastettava laajempi peruskorjaus, tulee väestönsuoja päivittää nykyisiä säädöksiä vastaavaksi. Vuoden 1971 jälkeen rakennetuissa suojissa ilmanvaihtolaitteisto on kehittyneempi ja aktiivihiihisuodatin on samanlainen kuin vuoden 1963 jälkeen rakennetuissa väestönsuojissa.

Varuste- ja laitetasosta huolimatta, ennen vuotta 1971 rakennetut suojat antavat hyvän paine- ja sirpalesuojan. Erityisesti lyhytaikaisessa suojautumisessa myös vanhemmat suojat ovat toimivia, koska ne kestävät esimerkiksi päälle sortuvan talon painon.

- **Ennen suojautumista jaetaan ohjeet** asukkaille ja muille suojan käyttäjille valmistautumisesta ja suojautumisesta.
- **Tyhjennetään suoja**
 - Siirretään väestönsuojaan kuulumattomat tavarat asuntoihin, varastoihin tai muihin sovituihin tiloihin.
 - Puretaan normaaliajan rakenteita esimerkiksi häkkivarastot ja oven edessä olevat lattian korotukset tai rakenteet.
 - Siivotaan suoja liasta ja pölystä, tämän jälkeen tehdään perusteellinen tuuletus.
- **Varmistetaan suojan tiiveys**
 - Suljetaan normaaliajan ilmanvaihto ja laitetaan sulkulevyt tiivisteineen paikoilleen.
 - Varmistetaan, että ovet, luukut, ylipaineventtiilit (sisäänkäynnin läheisyydessä ja wc-tiloissa) ja padotusventtiili sulkeutuvat tiiviisti.
 - varmistetaan tiivisteiden kunto
 - rasvataan tarvittaessa nivelkohdat
 - tarkistetaan ylipaineventtiilien kunto myös ulkopuolelta
 - Tarkistetaan suojan muiden läpivientien tiiveys ja mahdolliset aukot tiivistetään tiivistysmassalla.

- **Varmistetaan esteetön ilmanotto ulkoa suojaan**
 1. Maan alla olevat suojat: tarkistetaan, mitä kautta suojaan otetaan ilma ja varmistetaan, että ilmanottoputkisto on avoin ulos asti. Tarvittaessa asennetaan ilmanottoputki ulos paikalleen.
 - putken asennuskohta on usein merkitty suojan piirroksiin
 - asennus saattaa vaatia maan kaivamista
 - ilmanottoputki voi olla varastoituna hätäpoistumiskäytävässä tai muualla suojassa
 2. Mikäli ilma otetaan suoraan suojan seinän läpi ulkoa, tarkistetaan ettei ilmanottoputkistossa ole roskia tai muita tukkeita.

- **Varmistetaan hätäpoistumistien toimivuus**
 - Maan alaisissa suojissa kaivetaan tarvittaessa hätäpoistumistie esille.
 - uloskäynti voi olla peitettynä maalla tai vaikkapa terassirakenteiden tai asfaltin alla, jolloin sen esiin saamiseen on varattava riittävästi voimavaroja
 - suojataan hätäpoistumisreitti tarvittaessa veden kerääntymiseltä
 - Tarkistetaan poistumisreitien toimivuus.
 - valon toimivuus
 - mikäli ulkopuolella on luukku, varmistetaan luukun avautuminen ja lukitus
 - Mikäli hätäpoistumistie on lukittu, avataan lukitus.
 - Maanpinnalla olevissa suojissa tulee tehdä lumityöt luukun kohdalta.
 - Tarkistetaan luukun sisäpuolen tiiveys.

- **Valmistellaan suojan laitteet ja varusteet käyttöönottoa varten**
 - Asennetaan väestönsuojiiin opastavat kyltit ulkoa saakka.
 - Varmistetaan vesisäiliöiden puhtaus ja täytetään vesisäiliöt piirustuksessa merkityille paikoille. Lisätään vedensäilytysaine, jos sellaista on suojassa.
 - Asennetaan sulkutelta (jos sulkuhuonetta ei ole) suojan oven ympärillä olevaan kehykseen ja jätetään valmiusasentoon pakkauksen ohjeen mukaisesti.
 - Asennetaan kuivakäymäläkomerot väliseinineen paikalleen ja viedään käymäläastiat paikoilleen.
 - Tarkistetaan, että tarvikelistan mukaiset tarvikkeet löytyvät suojasta ja ovat käyttökunnossa. Täydennetään tarpeen mukaan. (Huomaa, että joitain tarvikkeita voidaan säilyttää normaalioloissa myös suojan ulkopuolella, esimerkiksi työkaluja, paristoja tai joditabletteja.)
 - Tarkistetaan vesipisteiden, viemärin ja padotusventtiilin toiminta, jos suojassa on vesipiste. Puhdistetaan tarvittaessa kaivot ja kokeillaan toiminta laskemalla vettä.
 - Tarkistetaan ilmanvaihdon poistoventtiilien toiminta (usein suojissa, joissa on sulkuhuone)
 - Selvitetään lämmityksen katkaisu suojassa. Suojautumistilanteessa suojan lämpötila voi nousta ihmismäärästä johtuen.
 - Tarkistetaan kaikki venttiilit (vesi-, viemäri- ja mahdolliset lämpöputket) kiertämällä käsipyörästä ääriasentoihin. Kaikkien suojan käytölle tarpeettomien putkistojen sulkuventtiilit on hyvä sulkea. On hyvä tarkkailla kuitenkin, etteivät putkistot jäädy.
 - Asennetaan kannelliset jäteastiat ja varataan jätesarjaksi riittävästi.
 - Tarkistetaan ovet ja luukut suljettuina puhelimen kuuluvuus ja viestintäyhteyksien toimivuus, tarvittaessa asennetaan antenni ulos. Kuuluvuus on usein paras vahvistimen läheisyydessä. Suojassa on hyvä olla paristoilla toimiva radio ja varaparistoja.
 - Tarkastetaan suojan sähkölaitteiden ja katkaisimien kunto.
 - Suojaa voi halutessaan kalustaa esimerkiksi kerrossängyillä, pöydällä, tuoleilla ja hyllyillä. Huomioi kuitenkin, että suojaan on varattu 0,6–0,75 m² tilaa per henkilö, joten kalusteiden määrä tulee minimoida.

- **Koekäytetään suojan oma ilmanvaihtolaitteisto**
 - Poistetaan tarvittaessa paine-, poistoilma- ja ylipaineventtiileistä kertynyt vesi vedenpoisturuuvien kautta.
 - Avataan ilmanvaihtolaitteiston paineventtiili ja koekäytetään ilmanvaihtolaitteistoa aluksi käsin laitteistolta löytyvien kampien avulla sekä sen jälkeen sähköllä.
 - Tarkistetaan virtaus- ja ylipainemittareiden toimivuus:
 - ilmavirtaus mittari toimii koekäytön yhteydessä
 - varmistetaan, että ylipainemittarin putki on auki.
 - lisätään tarvittaessa ylipainemittarin nestettä.
 - Vuoden 1971 tai sen jälkeen rakennetuissa suojissa varmistetaan, että erityissuodatin voidaan ottaa käyttöön nopeasti (voidaan tehdä sulkuutilassa suojauduttaessa).

- **Testataan suojan tiiveys**

Ohjeet löytyvät yleensä suojasta ilmanvaihtolaitteiston läheisyydestä tai Väestönsuojan huolto- ja käyttöohjeesta. Ohjeet lyhyesti:

 - Tiivistetään suoja sulkemalla ovet, luukut ja kaikki venttiilit (ja normaaliajan ilmanvaihto).
 - Käännetään ilmamäärämittarin säätövipu tiiveys asentoon.
 - Käynnistetään puhallin ja avataan paineventtiiliä hitaasti auki käsipyörästä, kunnes ilmavirta on 150 m³/h. Suojan riittävän tiiveyden varmistamiseksi on suositeltavaa, että suojassa voidaan pitää yli 100 Pascalia ylipainetta. Väestönsuojassa tulee voida pitää ylipainetta vähintään 50 Pascalia.
 - Mikäli puhaltimessa ei ole tiiveysasentoa, käynnistetään puhallin ja avataan paineventtiiliä hitaasti auki käsipyörästä, kunnes ylipainemittari näyttää yli 300 Pa ylipainetta. Sulje paineventtiili ja pysäytä puhallin. Ota aikaa, kun ylipaine laskee 200 --> 50 Pa. Jos aikaa kuluu yli 20 sekuntia, on suoja riittävän tiivis.
 - Mikäli suoja ei ole riittävän tiivis, pidä suojassa 300 - 500 Pa ylipainetta ja etsi vuotokohtat kuuntelemalla tai esimerkiksi merkkisavun virtausten avulla.

- **Suojan omaa ilmanvaihtolaitteistoa voidaan käyttää kolmella eri tavalla.** Kaikissa näissä tilanteissa on kiinteistön normaaliajan ilmanvaihto suljettu sekä ilmanvaihtoaukot on suljettu laipoin.
 1. **sulkukäyttö** = yhteys ulkoilmaan katkaistaan kokonaan
 - käyttö lyhyen aikaa esimerkiksi radioaktiivisen laskeuman ollessa pahimmillaan tai väestönsuojan ulkopuolella on savua. Suojassa voi olla sulkuutilanteessa niin monta tuntia kuin siinä on tilavuutta kuutiometreinä henkeä kohti. Mikäli suojassa on enimmäismäärä ihmisiä, suoja voidaan pitää sulkukäytössä enimmillään noin kaksi tuntia.
 - ilmanvaihto ei ole käynnissä ja kaikki venttiilit ovat kiinni
 - suojaan ei oteta, eikä sieltä poisteta ilmaa
 2. **suodatuskäyttö** = ilma tulee suojaan erityissuodattimen läpi
 - käyttö kaasuvaaran ja radioaktiivisen laskeuman aikana
 - suojan ovet on suljettu, sulkuteltoa käytössä ja ylipaineventtiilit auki
 - erityissuodatin on käytössä
 - ilman vaihtuvuus on vähäistä, jonka seurauksena ilma lämpenee
 3. **ohituskäyttö** = ilma tulee suojaan suodattamattomana suoraan ulkoilmasta
 - käyttö, kun ilmassa ei ole vaarallisia aineita ja suojaudutaan räjähdysvaaralta
 - ilma kulkee ohitusputkea pitkin ja erityissuodatin ei ole käytössä
 - ilma vaihtuu täydellä teholla ja suojan ovet pidetään kiinni

- **Mikäli kiinteistössä ei ole sovittu muuta, väestönsuojan hoitaja ohjaa ja johtaa käyttöönottoa sekä suojautumista viranomaisten ohjeiden mukaan**
 1. Jakaa tehtäviä ja tekee vuorolistoja suojassa tarpeen mukaan.
 2. Pyytää muilta suojassa olevilta apua jokaisen kykyjen mukaan.

3. Siisteys ja tekeminen lisäävät henkistä hyvinvointia. Suojan sääntöjä tulee noudattaa.

Lähtökohtaisesti suojat on suunniteltu kiinteistössä asuville, työskenteleville ja oleskeleville. Suojaan otetaan ihmisiä lähtökohtaisesti tulojärjestyksessä. Suojia käytetään pääsääntöisesti lyhytaikaiseen suojautumiseen. Hetkellisesti suojaan voidaan ottaa ihmisiä niin paljon kuin sinne mahtuu, esimerkiksi suojaan räjähdysvaikutuksilta.

Pidempiaikaisempi väestönsuojaan suojautuminen on suunniteltu noin kolmen (3) vuorokauden yhtäjaksoiseen käyttöön. Tällöin suojaan on suunniteltu suojautuville enimmäismäärä, joka perustuu esimerkiksi tarvittavaan tilaan, ilmanvaihtoon ja varastoidun veden määrään. Väestönsuojat on tarkoitettu ensisijaisesti vain ihmisille. Lemmikkieläimet voidaan suojata sisälle asuntoihin. Lisätietoja lemmikkien suojautumisesta löytyy Kymenlaakson pelastuslaitoksen ohjeesta väestönsuojat ja lemmikit.

Uudenmaan Pelastusliitto (UPL) on julkaissut kolmiosaisen videosarjan liittyen väestönsuojien huoltoon, tiiveyskokeen tekemiseen sekä suojien käyttökuntoon saattamiseen. Sarja on toteutettu yhteistyössä pelastusliittojen ja pelastuslaitosten asiantuntijoiden sekä viranomaisten kanssa. Videot ovat katsottavissa seuraavan linkin kautta :<https://www.youtube.com/watch?v=RQYbaBGinc4>